

ชื่อเรื่อง ผลการประเมินความรู้ พฤติกรรมเสี่ยงและการคัดกรองโรคมะเร็งตับและท่อน้ำดี ในจังหวัดเชียงราย

Title Assessment of knowledge and risk behaviors involved in Liver cancer and cholangiocarcinoma/Screening results for Liver cancer and Cholangiocarcinoma

ชื่อผู้เขียน นางรัตนภรณ์ รักชาติ พย.บ. และนางยุพา วงษ์มูล พย.บ.

บทคัดย่อ

ผู้ป่วยโรคมะเร็งเมื่อเข้าสู่ระยะท้าย ผู้ป่วยจะต้องเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ส่งผลให้ผู้ป่วยมีความต้องการที่จะได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือต่อปัญหาที่เกิดขึ้น การช่วยเหลือได้ตรงกับปัญหาและความต้องการ เพื่อช่วยบรรเทาความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปตลอดจนเสียชีวิตอย่างสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์งานพยาบาลดูแลต่อเนื่องที่บ้านโรงพยาบาลมะเร็งลำปางมีรูปแบบและแนวทางในการดูแลผู้ป่วยโรคมะเร็งแบบประคับประคองจากโรงพยาบาลไปยังชุมชน แต่ยังขาดการประเมินผลลัพธ์ของการดูแลเมื่อกลับไปอยู่ที่บ้าน การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลลัพธ์ของการดูแลผู้ป่วยมะเร็งแบบประคับประคองและระยะสุดท้ายที่บ้าน และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของการดูแลผู้ป่วยมะเร็งแบบประคับประคองและระยะสุดท้ายที่บ้านในชุมชน

การศึกษาในครั้งนี้ ใช้วิธีประเมินระดับของผู้ป่วยโดยใช้แบบประเมิน PPS V 2 ฉบับสวนดอกและประเมินอาการรบกวนต่างๆโดยใช้แบบประเมินESAS หลังจากนั้นได้วางแผนและให้การดูแลตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และใช้แบบประเมิน POS (Palliative care Outcome Scale) ฉบับสวนดอกเพื่อประเมินผลลัพธ์ของการดูแล โดยสัมภาษณ์ผู้ป่วยหรือผู้ดูแลหลัก ครั้งแรกในการไปเยี่ยมผู้ป่วยที่บ้านแล้วเปรียบเทียบค่าคะแนน ในครั้งที่ 2 ซึ่งห่างจากครั้งแรกประมาณ 3-7 วัน และคิดคะแนนรายรวมและรายข้อเพื่อประเมินผลลัพธ์ของการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองและระยะสุดท้ายที่บ้าน รวมทั้งประเมินความพึงพอใจ โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองและระยะสุดท้ายที่บ้าน

ผลการศึกษา พบว่าผลลัพธ์ของการดูแลผู้ป่วยมะเร็งแบบประคับประคองและระยะสุดท้ายที่บ้าน มีค่าคะแนนของการประเมินผลลัพธ์การดูแลในครั้งแรกทุกประเด็นสูงกว่าค่าคะแนนหลังให้การพยาบาลและให้การดูแล แสดงให้เห็นถึงการดูแลผู้ป่วยที่ดีขึ้น ส่วนผลของความพึงพอใจของผู้ป่วยและญาติ พบว่าความพึงพอใจของผู้ป่วยและญาติต่อการดูแลแบบประคับประคองที่บ้าน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

สรุปและอภิปรายผล การวางแผนการดูแลผู้ป่วยมะเร็งแบบประคับประคองและระยะสุดท้ายตามแนวทางการดูแลแบบประคับประคองและระยะท้ายของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ส่งผลให้ผลลัพธ์ของ

การดูแลผู้ป่วยมะเร็งแบบประคับประคองดีขึ้น ถือเป็นการพัฒนากระบวนการดูแลผู้ป่วยโรคมะเร็งแบบประคับประคองและระยะท้ายจากโรงพยาบาลต่อเนื่องจนถึงที่บ้าน ซึ่งจะเป็นรูปแบบที่จะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการดูแลผู้ป่วยมะเร็งแบบประคับประคองแก่โรงพยาบาลหรือหน่วยงานสาธารณสุขอื่นๆต่อไป

คำสำคัญ: การดูแลแบบประคับประคอง (palliative care), การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย (End of life care), ผลลัพธ์การดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง (Palliative care Outcome Scale) POS

บทนำ

จังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดขนาดใหญ่ มีประชากรทั้งสิ้น 1,200,423 คน จากรายงานสาเหตุการเสียชีวิตของประชากรจังหวัดเชียงรายปีพ.ศ. 2553 พบว่า โรคมะเร็งเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับ 1 ของสาเหตุการตายทั้งหมด (อัตรา 93.82 ต่อประชากร 100,000 คน) ซึ่งจำนวนผู้ที่เสียชีวิตจากโรคมะเร็งเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ.2550 จาก 1,175 ราย เป็น 1,215 ราย จากข้อมูลสถิติโรคมะเร็งจังหวัดเชียงรายปีพ.ศ. 2551-2553 จำนวนผู้ป่วยโรคมะเร็งรายใหม่ในจังหวัดเชียงรายรวมทั้งชายและหญิงเฉลี่ย 2,607 รายต่อปี โดยโรคมะเร็งตับเป็นมะเร็งที่พบมากที่สุดในเพศชาย อัตรา 43.5 ต่อประชากร 100,000 คน สำหรับเพศหญิงพบมะเร็งปากมดลูก 30.0ต่อประชากร 100,000 คน ส่วนอำเภอที่มีอุบัติการณ์โรคมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดีในดับสูง ในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอเชียงแสน อำเภอป่าแดด อำเภอพญาเม็งราย อำเภอแม่สายและอำเภอเวียงชัย จะเห็นว่ามะเร็งตับเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย ดังนั้น ในปีพ.ศ. 2559 โรงพยาบาลมะเร็งลำปางจึงมีโครงการให้ความรู้และคัดกรองโรคมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดีในดับในประชากรจังหวัดเชียงรายขึ้น

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคมะเร็ง ความรู้เรื่องโรคมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดีในดับ รวมทั้งตรวจคัดกรองโรคมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดีแก่ประชากรกลุ่มเสี่ยงในอำเภอที่มีอุบัติการณ์โรคมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดีในดับ

วัตถุประสงค์และวิธีการ

ทำการศึกษาในประชากรกลุ่มเสี่ยงทั้งชายและหญิง ในอำเภอที่มีอุบัติการณ์โรคมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดีในดับสูง ใน 5 อำเภอในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอเชียงแสน อำเภอป่าแดด อำเภอพญาเม็งราย อำเภอแม่สายและอำเภอเวียงชัย จำนวน 446 ราย โดยการประเมินพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคมะเร็ง ประเมินความรู้เรื่องโรคมะเร็งรวมทั้งตรวจคัดกรองโรคมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดี โดยการเจาะเลือด ดูการทำงานของตับ ภาวะการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี และตรวจอุจจาระหาไข่พยาธิใบไม้ในดับ ในประชากรกลุ่มเสี่ยง

ผลการศึกษา

พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเป็นมะเร็งเรื้อรังและท่อน้ำดีที่ปฏิบัติเป็นประจำ 3 อันดับแรกได้แก่ การดื่มสุรา หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ รองลงมาได้แก่การรับประทานอาหารสุก ๆ ดิบๆ เช่น ก้อยปลา ก้อยกุ้ง ลาบปลา ปลาร้า ส้มผัก ปูดอง และการรับประทานอาหารแห้ง ประเภท ถั่วลิสงป่น, พริกป่นร้อยละ 13.00 10.80 และ 9.90 ตามลำดับ สำหรับพฤติกรรมที่ป้องกันการเป็นมะเร็งที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ การตรวจอุจจาระเพื่อ ค้นหาไข่พยาธิใบไม้ในตับและการตรวจสุขภาพประจำปีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีเพียงร้อยละ 1.30 และ 30.90 ตามลำดับ

ผลการประเมินความรู้เรื่องโรคมะเร็ง พบว่าประชาชนตอบถูกมากที่สุดอาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่มีไขมัน กระบวนการปิ้งย่าง เผา เช่น ไก่ย่าง หมูปิ้ง ปลาเผา จนไหม้เกรียมพบสารก่อมะเร็งได้ ร้อยละ 93.2 รองลงมา การดื่มสุราทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรคมะเร็ง ร้อยละ 89.1 และการตรวจสุขภาพประจำปีช่วย ค้นหาหะเร็งในระยะเริ่มแรกได้ ร้อยละ 87.7 สำหรับประชาชนตอบผิดมากที่สุดให้เรื่องการรับประทานอาหารไขมันสูง ไม่มี ความเสี่ยงต่อโรคมะเร็ง ร้อยละ 57.5 รองลงมาโรคไวรัสตับอักเสบบีและซี สามารถติดต่อทางเลือดและ เพศสัมพันธ์ ร้อยละ 56 และการกินอาหารที่หลากหลาย เป็นการลดการสะสมสารก่อมะเร็ง ร้อยละ 52

ส่วนผลการคัดกรองมะเร็งเรื้อรังและท่อน้ำดี ในประชากรกลุ่มเป้าหมายจังหวัดเชียงราย พบว่าประชาชน กลุ่มเสี่ยง ร้อยละ 8.75 มีเชื้อไวรัสตับอักเสบบีในกระแสเลือดหรือเป็นพาหะของไวรัสตับอักเสบนชนิดบี และ ร้อยละ 28.70 มีผลการทำงานของตับสูงกว่าค่าปกติและจากผลการตรวจอุจจาระไม่พบไข่พยาธิใบไม้ในตับแต่ พบไข่พยาธิชนิดอื่นๆ ร้อยละ 1.12

สรุปและวิจารณ์ผลการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นโครงการนำร่อง เพื่อคัดกรองโรคมะเร็งเรื้อรังและท่อน้ำดี ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของ คนไทยในปัจจุบัน และช่วยกระตุ้น สร้างความตระหนัก การป้องกันโรคมะเร็งเรื้อรังและท่อน้ำดีในจังหวัด เชียงราย ถึงแม้ว่าจะไม่พบผู้ป่วยมะเร็งเรื้อรังและท่อน้ำดีจากการคัดกรองในครั้งนี้ แต่ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการคัด กรองเชิงรุก รวมทั้งการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคมะเร็ง และสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชนในเขต พื้นที่จังหวัดเชียงรายให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพของตนเอง ตลอดจนการเป็นต้นแบบให้แก่บุคลากร ทางการแพทย์ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย เพื่อค้นหาหะเร็งเรื้อรังและท่อน้ำดีสามารถพบมะเร็งเรื้อรังและท่อน้ำดีใน ระยะแรกเริ่ม รักษาได้ ตลอดจนเพื่อนำไปสู่การป้องกันและลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคมะเร็งเรื้อรังและมะเร็งท่อน้ำดีต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

1. กิตติกร นิลมานัต. การดูแลระยะสุดท้ายของชีวิต., กรุงเทพมหานคร: ชานเมืองการพิมพ์; 2555.
2. กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.แนวทางการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย; 2557
3. บุศยมาส ชิวสกุลยง และคณะ. การดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง Palliative care. เชียงใหม่: บริษัทกลางเวียงการพิมพ์; 2556.
4. ประเสริฐ เลิศสงวนสินชัย, อิศรางค์ นุชประยูร, พรเลิศ ฉัตรแก้ว และฉันทชาย สิทธิพันธ์. การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย.กรุงเทพมหานคร:อักษรสัมพันธ์; 2551.
5. พิกุล นันทชัยพันธ์ และประทุม สร้อยวงค์. แนวปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิก: การดูแลแบบประคับประคองในผู้ป่วยผู้ใหญ่.กรุงเทพมหานคร: บริษัท จุดทอง จำกัด, 2557.
6. วาสนี วิเศษฤทธิ์,สุปรียา ดียิ่งและจินต์จุฑา รอดพาล.การพยาบาลผู้ป่วยสูงอายุโรคเรื้อรังแบบประคับประคองและระยะสุดท้าย.กรุงเทพมหานคร:ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม แอนด์ เอ็ม เลเซอร์พริ้นซ์; 2556.

โรงพยาบาลมะเร็งลำปาง
กรมการแพทย์

โรงพยาบาลมะเร็งลำปาง
กสมการแพทย์